

LEVALLOIS METODLARLA OLUŞAN ÇIKARIMLAR VE ÇEKİRDEKLER I

Levallois çıkarımlara geçmeden önce, bu çıkarımların istenilen amaca uygun gerçekleştirilmesinde önemli rol oynayan hazırlayıcı yongalara değinmek yerinde olacaktır.

Başlangıçta çekirdeğin biçimlendirilmesinde hazırlayıcı yongalar büyük rol oynarlar. Levallois yongaların kalitesi hazırlayıcı yongaların dikkatli çalışımına bağlıdır.

Rekonstrüksiyonu yapılmış redüksiyon dizileri üzerinde çalışmalar yapan araştırmacılar hazırlayıcı yongaların önemine değinmişler ve bu dizilerde ilk Levallois yüzü hazırlamak için bazen 40 civarına çıkabilen ama genelde yaklaşık olarak 20 hazırlayıcı yonga çıkarıldığını vurgulamışlardır.

İlk Levallois yüzü takip eden yeni Levallois yüzlerin hazırlanması için ise çok daha az miktarda hazırlayıcı yonga çıkarıldığı da belirtilmiştir.

Boëda, çıkarım ve çekirdekleri genel olarak sınıflandırmıştır. Çıkarım ve çekirdekler farklı metod ve bu metodların her birini içine alan evrelerden doğan özel teknik, metrik ve morfolojik kriterlere göre tanımlanıyorlar:

- Linéal çekirdek
- Récurrent çekirdek

Linéal çekirdeklerin çıkarımları değişik morfo-teknik karakterlere bağlı olarak dört grupta toplanmıştır:

- Dörtgen biçimli yonga
- Üçgen biçimli yonga
- Levallois uç
- Sivri uçlu uzun Levallois yonga

Tek ve iki kutuplu récurrent çekirdeklerin çıkarımları:

- Uzun olan ya da olmayan klasik Levallois yonga
- Uzun olan ya da olmayan ikinci Levallois yonga
- Uzun olan ya da olmayan üçüncü Levallois yonga

olmak üzere üç grupta ve merkezci récurrent çekirdeklerin çıkarımları da :

- Klasik Levallois yonga
- Débordant ya da doğal sırtlı Levallois yonga
- İkinci Levallois yonga
- İkinci Dédordant ya da doğal sırtlı yonga olmak üzere dört grupta toplanmıştır.

Tek ve iki kutuplu récurrent çekirdeklerden çıkarılan birinci (klasik) Levallois yongaların üst yüzeyleri, çok yönlü çıkarımlarla çekirdeğin yongalama yüzeyinin hazırlanmasına tanıklık ediyorlar.

Bu ilk çıkarımı takip eden ikinci Levallois yonga ilk çıkarımın negatifini ve çok yönlü çıkarım negatiflerinin bir kısmını üzerinde bulunduruyor.

Merkezci récurrent çekirdeklerin çıkarımları arasında bulunan débordant yongaların hazırlayıcı özelliği olmasına karşın, araştırmacılar belirli bir kullanıma yönelik olarak elde edildiklerini öne sürmüşlerdir.

Boëda ve Beyries, Corbehem'deki débordant yongaların teknolojilerini ve kullanım izlerini incelemişlerdir. Bu incelemeye şu noktaları dikkate alarak başlamışlardır:

- Bu yongalar basit artıklar ya da yontma kazası ürünler değil, isteyerek alınmış yongalardı.
- Belki de özel bir kullanıma yönelik olarak elde edilen ayrı, özel formlardı.

Morfolojik Karakterleri:

Morfolojik olarak bu grup sırtlı bıçakları andırmaktadır. Bu yongaların üçgen biçimindeki kısımlarının uzunlukları genişliklerinden daha fazladır. Ayrıca, üst yüzle arasında 90 dereceye yakın bir açı bulunan kalın bir sırtın karşısında yanal bir kenar bulunmaktadır.

Teknolojik Karakterleri:

Yongalama eksenleriyle morfolojik eksenlerini birbirlerine çok yakın oldukları için ayırt etmek zordur.

A) Üst Yüz: Bu yüzde tek ya da çok yönlü, bir ya da birçok çıkarım negatif izi bulunuyor (vurma yumrusu negatifli ya da negatifsiz). Bu vurma yumrusu

negatifleri distal kısımda, proximal kısımda ve sırtın yanındaki kenar üzerinde bulunuyor. Söz konusu izler Levallois bir yongalamaya işaret ediyor. Her bir parçanın belirtici şeması, üst yüz hazırlanması için vurmanın yönlerini belirlemeye olanak sağlıyor.

1) Vurma yönleri

- Yonganın morfolojik eksenine aynı,
- Çok yönlü (çekirdeğin üst yüzünde merkezci bir hazırlamayı gösteriyor ki yonga bu yüzden alındı),
- Ya da iki yönlü (yonga morfolojik eksene dikey ve paralel).

2) Çıkarım sıraları

- Yongalama ekseninde bulunan büyük negatife karşıt dikey bir seri çıkarım olabilir. İki durum söz konusu: Ya büyük negatif, çıkarımlardan önce geliyor ya da onları kesiyor. Bu büyük yonga negatifi belki Levallois bir yonga çıkarımını gösteriyor.

B) Sırt: Çıkarımın yongalanmasından önce gerçekleştirilen ve üst yüzeye dik ekseninde vurma yumrusu negatifli ya da negatifsiz bir dizi çıkarım negatife sahiptir. Sırt, yonganın çarpma noktasından itibaren çekirdeğin kenarının yonga üzerine taşınan tüm kısmını ifade ediyor. Bu durumda “débordant” yonga çekirdeğin yanal kısmını tamamen yongaya taşımıştır.

Débordant yonga, kesici bir kenara karşıt, kalın bir kenarın (sırt) bulunmasıyla karakterize oluyor. Bu sırt kısmı, çekirdeğin çevresel vurma düzleminin bir kısmını içeriyor. Yonganın sadece distal kısmında bir taşma varsa bu da dönümlü (outrepassage) durumunu açıklıyor.

Araştırmacılar, deneysel olarak da levallois işlem zinciri içinde bu yongaların yerini belirlemişlerdir. Débordant yongalar Levallois işlem zincirini bozmaksızın elde edilebilmişlerdir. Bu yongalar ya gelecek Levallois yonganın vurma düzlemine bitişik vurma düzleminde ya da karşılıklı bir vurma düzleminde çıkarılmışlardır.

Çıkarılan yongalar çekirdek üzerinde gelecek Levallois yongayı sınırlayan 5-10 derecelik bir eğim yaratarak çekirdeğin dışbükeylik problemine çözüm oluşturmuşlardır.

Bu yongalar üzerindeki kullanım izleri incelendiğinde; topuk kenarlarının ve sırtların üstünde hiçbir iz görülmemesine rağmen aletlerin kesici kenarlarında kullanım izinin bulunduğu görülmüştür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Boëda, E., Le Concept Levallois: variabilité des méthodes, CNRS Editions, 1994

Ceylan, K., Karain Mağarası, Levallois Tekniği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994, Ankara

Van Peer, B, P., The Levallois Strategy, Monographs in World, Archaeology no:13, 1992